

BİR POETİKANIN İSTATİSTİĞİ: SABAHATTİN ALİ'NİN ŞİİRLERİNİ KELİMELER IŞIĞINDA YENİDEN DÜŞÜNMEK

Statistics of a Poetics: To Rethink Sabahattin Ali's Poems in The Light of Words

Bilgin GÜNGÖR*

ÖZET

Sabahattin Ali'nin anlatıları üzerine olduğu gibi şiirleri üzerine de dünden bugüne pek çok çalışma kaleme alınmış ve farklı bakış açılarından hareketle söz konusu şiirlerin kaynakları, biçimsel hususiyetleri, temaları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmaları bir arada değerlendirdiğimizde, Sabahattin Ali'nin poetikasının elbette bütüncül ve detaylı bir tablosuna ulaşmak mümkün hâle gelir. Bu makalede bizim amacımız; söz konusu tablonun, Sabahattin Ali'nin şiirlerindeki kelime gruplarından hareketle yeniden kurulup kurulamayacağını sorgulamak ve birtakım detayları ortaya çıkarmaktır. Böyle bir çabada kullanacağımız yöntembilimsel bakış açısını da doğal olarak istatistikçi eleştiriden alacağız. 1950'lerden sonra eleştiri dünyasında öne çıkan ve Pierre Guriand, Max Bense, Wilhelm Fucks gibi araştırmacılar tarafından öncülük edilen istatistikçi eleştiri; bilindiği veya tahmin edileceği üzere, yapısalcılık, yeni eleştiri gibi eser merkezli bir bakış açısını önceler. Dolayısıyla da öznel yorumları "paranteze almak", dilsel unsurlar özelinde nesnel yorumlara kapı aralamak bu eleştirinin temel yönsemelerini oluşturmaktadır. İşte söz konusu eleştiri doğrultusunda, Sabahattin Ali'nin şiirlerinde en sık beliren kelime gruplarına yöneleceğiz. Bu kelime gruplarını tespit ederken de *BYU Concordance* programından faydalanacağız. Ancak belirtmek gerekir ki; burada, kelimeleri tespit etmekle yetinmeyeceğiz. Onları çeşitli şekillerde bir poetik okumaya tabi tutmaya gayret edeceğiz. Nitekim yukarıda da belirttiğimiz gibi amaç, Sabahattin Ali'nin poetikasını kelimeler üzerinden yeniden betimlemek ve ilgili hususta gözden kaçırılan bazı detayları ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Sabahattin Ali, istatistikçi eleştiri, üslupbilim, şiir, kelime grupları.

ABSTRACT

As for Sabahattin Ali's narratives, many works have been written on his poems from the past to the present and the sources, formal characteristics and themes of these poems have been tried to be determined from different perspectives. When we evaluate these works together, it is possible to reach a holistic and detailed picture of Sabahattin Ali's poetics. Our aim in this article is; to question whether this painting can be reconstructed from the word groups of Sabahattin Ali's poems and to reveal some details. The methodological perspective that we

* Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Çanakkale. E-posta: bilgingungor@yandex.com

will use in such an effort will naturally be taken from statistical criticism. Statistical criticism led by researchers such as Pierre Guriand, Max Bense and Wilhelm Fucks; as is known or will be anticipated, structuralism precedes a work-centered perspective, such as new criticism. Therefore, em parenthesis ir of subjective interpretations and opening the door to objective interpretations in the context of linguistic elements constitute the main aspects of this criticism. In line with the criticism, Sabahattin Ali's poems will appear in the most common word groups. We will also use the *BYU Concordance* program to identify these groups of words. However, it should be noted that; here, we will not settle for only words. We will endeavor to subject them to a poetic reading in various ways. In fact, as we mentioned above, the aim is to re-describe Sabahattin Ali's poetics through words and to reveal some details overlooked.

Key Words: Sabahattin Ali, statistician criticism, stylistic, poem, word groups.

Giriş

Edebî metinlerin dilsel unsurlarına dönük betimleme hedefini içeren eleştiri ekollerinden birisi de üslupbilime (stilistik) –özellikle de “tasvirî üslup incelemesi”ne¹- yakın bir bakış açısına sahip bulunan istatistikçi eleştiridir. 1950'lerden sonra Pierre Guriand, Max Bense, Wilhelm Fucks gibi isimlerin çalışmalarıyla öne çıkan bu eleştirinin yöntemi, Manon Maren Grisebach tarafından “edebiyatta diğer yorum şekillerinin yanında onlarla aynı değerde ve aynı seviyede değil, metinlerin şekil özelliklerini(n) tasvirini açıklayan yardımcı unsur” (Grisebach, 1995: 111) şeklinde tarif edilse de başlı başına, “özerk” bir yöntem olarak somutlaşabilme potansiyelini içerisinde barındırır. Nitekim söz konusu yöntem, bu çalışmada da kısmen görülebileceği üzere gerek kullanılan araçlar gerekse de ulaşılan sonuçlar bağlamında diğer eleştiri yöntemleri çerçevesinde düşünülmesi zor bir alanda belirginlik kazanır.

Yeni eleştiri ve yapısalcı eleştiri gibi istatistikçi eleştiri, büyük oranda edebî metni ön planda tutarak ve hâliyle eser-merkezli eleştiri anlayışları çerçevesinde somutluk kazanarak aşkın okumaları kısıtlandırıcı bir ekol şeklinde öne çıkar. Bu durum söz konusu eleştiri ekolünün edebî metinler bağlamında nesnel yorumları öncelediğinin, öznel yorumları ise “paranteze alma”yı hedeflediğinin bir göstergesidir. Fakat belirtmek gerekir ki istatistikçi eleştiri, “yekpâre” bir kullanım biçimiyle somutluk kazanmaz; ilgili çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, bu bağlamda bir “yol ayrımı”nın söz konusu olduğu söylenebilir.

İstatistikçi eleştiri, kullanım biçimi açısından, genel olarak iki kulvarda seyreder. Bunlardan ilki, metnin bütün dilsel karakteristiklerine uzanmayı hedefleyen istatistiksel çalışmaları kapsar. Harflerden hecelere,

¹ “Tasvirî üslup incelemesi”, “tekevvünî üslup incelemesi”yle birlikte üslupbilimin iki kulvarını oluşturur. “Tasvirî üslup incelemesi”nde; eseri merkeze alan, daha doğrusu o eserin üslubuna dönük içsel yaklaşımları hedefleyen bir paradigma vardır. “Tekevvünî üslup incelemesi”nde ise dışsal olgular (biyografik, sosyolojik, tarihsel veriler) üslup betimlemeleriyle bir arada yürür. (Aktaş, 2007: 53).

kelimelerden cümlelere, cümle yapılarından gramer kurallarına kadar pek çok unsur bu kulvardaki çalışmalarda ele alınır; böylelikle de metnin dili bütün yönleriyle ve eleştiri bağlamında söz konusu edilir. Bu kulvar, Achenli bir fizikçi olan Wilhelm Fucks'ın çalışmalarına dayanır. Fucks; Johann Wolfgang von Goethe, Karl Marx, Rainer Maria Rilke gibi isimlerin eserlerindeki dilsel unsurların tamamına yönelerek söz konusu eserlerin biçimsel varlığının dile ayrılan kısmını betimlemeyi hedeflemiştir (Grisebach, 1995: 112-113).

İkinci kulvar ise metnin salt kelime hazinesine yönelmenin ve onu yorumlamanın bulunduğu alanı imler. Pierre Guiraud, Max Bense, Gustav Herdan gibi araştırmacıların çalışmalarına dayanan bu kulvarda, şairin/yazarın kelime kullanımındaki özel ve genel durumlar betimlenir. Bu yapılırken, metnin anlambilimini yer yer kuşatan bağıntılar da irdelenir (Grisebach: 1995: 115). İşte bu çalışmada amacımız; istatistikçi eleştirinin ikinci kulvarı dâhilinde, Türkiye'de toplumcu-gerçekçi edebiyatın önde gelen temsilcileri arasında görülen Sabahattin Ali'nin şiirlerindeki kelime hazinesinde öne çıkanları keşfedip yorumlayarak daha evvel şairin poetikası ile ilgili ortaya konulan tespitleri yeniden düşünmek ve bu hususta gözden kaçırılan bazı detayları belirlemektir. Öne çıkan kelimelerin keşfi hususunda ise edebî eserleri dizinsel bir bakış açısıyla yorumlamaya dayalı "bilgisayarlı içerik çözümlenmeleri"nde (Duman, 2012: 3-4) kullanılan *BYU Concordance*² programından faydalanılacaktır.

Fakat tam da bu noktada bir parantez açmak gerekir: Yukarıda söz edilen her iki kulvarıyla birlikte istatistikçi yöntem, eseri merkeze alarak objektif değerlendirmelere kapı aralama, yazılandan yola çıkarak şairlerin/yazarların zihnindeki "fikr-i sabitler"i bulma konusunda son derece yararlı bir yöntem olsa da kelimelerin veya diğer dilsel unsurların hesaplanmasına dayalı olduğu için, söz konu unsurların bağlamsal noktalarını gözden kaçırmaya -tabii olarak- meyillidir. Bu nedenle yorumlama çabalarında ciddi "yanlışlanabilirlikler"in doğmasına sebebiyet verebilir. Dolayısıyla buradaki yorumlar için de aynı "tehlike"nin söz konusu olduğunu, çalışmamızın Sabahattin Ali'nin poetikası üzerine daha evvel ortaya konulmuş veya ileride ortaya konulacak olan söylemlerle bir arada değerlendirilmesinin daha sağlıklı olacağını dile getirebiliriz.

1. Sabahattin Ali'nin Kelimeleri Bize Ne Söyler?

1920'lerde romantizm akımı doğrultusunda eserler kaleme alarak edebî hayata adım atan Sabahattin Ali, 1920'lerin sonunda Nâzım Hikmet'in *Resimli Ay* dergisinde başlatmış olduğu toplumcu-gerçekçilik çığırından etkilenerek estetik bakımdan olgunluğa erişir ve edebî anlatıda Sadri Ertem ile birlikte toplumcu-gerçekçiliğin öncülüğünü üstlenir

² *BYU Concordance*; 1980'li yıllarda, Kuzey Karolina Devlet Üniversitesi'nde bir araştırmacı olan David Garson tarafından geliştirilir. Bugün, *Word Cruncher* adıyla ve Elektronik Metin Şirketi lisansıya piyasaya sürülen söz konusu program, "çok basit, ancak bir o kadar da kullanışlı"dır (Duman, 2012: 3-4).

(Özkırmılı, 1995 207-208). Fakat bu durum, onun romantik estetiği bir tarafa bıraktığı anlamına gelmez. Onun özellikle de şiirlerinde romantik estetiğe yakın duyarlılıklar baskın şekilde kendisini belli eder. Bu nedenle Atilla Özkırmılı, haklı bir şekilde, onun şiirinin dönemin romantik/Anadolucu şiirinden pek de ayrı düşünülmemeyeceğini; poetikasının “öz ve biçim olarak dönemin tipik özelliklerini taşı[dığını]” dile getirir. (Özkırmılı/Ali 2011: 9). Dolayısıyla Sabahattin Ali'yi, özellikle de şiirde, toplumcu-gerçekçi saymak mümkün değildir; o, Ramazan Korkmaz'ın ifadesiyle, “şiirlerinde açıkça ve tamamen bir iç romantizm yaşar”. (Korkmaz, 1997: 324). Nitekim birazdan da net bir şekilde göreceğimiz gibi, şiirlerindeki kelime hazinesinde en üst sırada yer alanlar söz konusu olduğunda, romantik bir şair portresiyle karşılaşmak kaçınılmazdır. Tabii bu husus dışında, istatistikçi yöntem ışığında şairin şiirlerindeki diğer hususlara da ulaşabilmek mümkündür.

İncelemeye geçmeden evvel son olarak şu husus da belirtilmelidir: Bilindiği üzere şair, sağlığında tek şiir kitabı (*Dağlar ve Rüzgâr*) yayımlamıştır. Bu şiir kitabına girmeyenlerle birlikte toplu şiirleri en yetkin şekilde Atilla Özkırmılı tarafından 1999 yılında *Bütün Şiirleri* başlığıyla kitaplaştırılmıştır.³ Sistemli bir inceleme yapmak adına burada ilk olarak *Dağlar ve Rüzgâr*'daki şiirlerde, ikinci olarak bu kitap dışındaki şiirlerde, üçüncü olarak da bütün şiirlerde en çok kullanılan 10 kelime *BYU Concordance* programının imkânlarıyla tespit edilip yorumlanacaktır.

2. *Dağlar ve Rüzgâr*'ın Kelime Hazinesine Bakarken...

Dağlar ve Rüzgâr, şairin 1934 yılında yayımlanan ve olgunluk dönemi şiirlerini içeren eseridir. Bu eserdeki şiirlerde en sık geçen kelimeleri *BYU Concordance* programı aracılığıyla gruplandırdığımızda, daha doğrusu söz konusu kelimeler arasında en çok kullanılanları 10'arlı bir grup hâlinde ortaya koyduğumuzda şöyle bir tabloyla karşılaşırız:

“Bir” (sayı sıfatı)	89
“Ben”	86
“Sen”	65
“Gibi”	40
“Gönül”, “Kalp”	36
“Yar”, “Sevgili”	26
“Her”	22

³ Belirtmek gerekir ki, Sabahattin Ali'nin şiirlerini toplu olarak yayımlama girişiminin ilki 1973 yılında Bilgi Yayınevi etiketiyle; ikincisi 1983'te Özkırmılı editörlüğünde Cem Yayınevi etiketiyle yapılmıştır (Bezirci, 1997: 223). Ancak bu girişimlerden en kapsamlısı ve sistemlisi, yukarıda belirtilen ve Yapı Kredi Yayınları etiketiyle yapılmış olanıdır. Çalışmamızda da bu sonuncusunu baz alacağız.

"Bu" (işaret sıfatı)	19
"Ne"	18
"Gün"	15

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Sabahattin Ali, *Dağlar ve Rüzgâr* adı altında topladığı şiirlerinde en çok "bir", "ben", "sen", "gibi", "gönül", "kalp", "yâr", "sevgili", "her", "bu", "ne", "gün" kelimelerini kullanmıştır. Bu tabloyu poetik bağlamda değerlendirdiğimizde, genel olarak şunlar söylenebilir: Şairin; toplumsal çağrışımlara sahip kelimeler yerine "ben", "sen", "kalp", "sevgili", "yâr" gibi, özellikle bir arada düşünüldüğünde bireysel/duygusal çağrışımlara sahip bir konumda idrak edilebilecek kelimeleri sıklıkla kullandığı görülür. Bu durum, şairin söz konusu kitabındaki şiirlerinde toplumcu-gerçekçilikten çok duyguları öne alan bir poetikadan, daha doğrusu "ben"i ve aşkı⁴ temel alan bir bireyci duyuştan hareket ettiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Kitaptaki şiirlerde toplamda 40 defa kullanılan "gibi" edatı, bilindiği üzere, benzetmeye dönük işleviyle somutluk kazanan bir kelimedir. Buradan hareket ettiğimizde, şairin şiirlerinde benzetmelere oldukça fazla yer verdiği söylenebilir. Fakat bu noktada şu notu da düşmek gerekir: Sabahattin Ali; Cahit Sıtkı, Sait Faik, Orhan Veli gibi şair ve yazarlarla hemen hemen çağdaş sayılır. Söz konusu isimler, hem İkinci Dünya Savaşı yıllarının bunaltıcı ortamı karşısında reaksiyoner bir tutum takınarak hem de -Ahmet Hamdi Tanpınar ve Mehmet Kaplan'ın vurguladığı gibi- André Gide'in etkisinde kalarak "dünya nimetleri"ne gözlerini açmışlar ve hayatı olduğu gibi, saf hâliyle sevmeye yönelmişlerdir. Şiirlerinde ve anlatılarında da bu anlayış doğrultusunda benzetmelerden kaçınmışlar; gerçekliği "olduğu gibi" eserlerine aksettirmeye çalışmışlardır.⁵ İşte Sabahattin Ali'nin

⁴ Yeri gelmişken belirtelim: Sabahattin Ali'nin şiirlerinde aşk olgusu, özellikle de biyografik bir okumayla anlam kazanabilir; çünkü onun bireysel hayatında yaşadığı aşk maceraları, anlatılarından ziyade şiirlerine fazlasıyla aksettirmiştir (Güneş, 2016: 110).

⁵ Tanpınar; "Türk Edebiyatında Cereyanlar" adlı makalesinde, Gide'in 1938'de Türkçeye çevrilen *Dünya Nimetleri*'nin dönemin Türk şiirine etkisini vurgular; "bu devrin şiir mahsullerinde hemen daima rastlanan sensualité'yi, onların peşinde koşan hédonisme'i ve başı boş ferdiyetçiliği" (Tanpınar, 1977: 114) söz konusu etkiye dayandırır. Kaplan ise *Şiir Tahlilleri-2* kitabında "Köprü" adlı şiiri çözümlerken, aynı etkiyi Sait Faik'in hikâyelerini de kapsayacak şekilde betimler ve görece daha detaylı bir şekilde ele alır: "Sait Faik, hikâyelerinde, varlıkların ve insanların dış görünüşleri ile bıraktıkları intiba ve ruh hallerini en ince teferruatına kadar gören ve taze bir üslupla tesbit eden bir sanatkârdır. Türk edebiyatında sıfatları onun kadar maharetle kullanan pek az kimse vardır. Sait'in yazılarında her sıfat, canlı ve müşahhas varlığın bir parçasıdır. Yazar, bahsettiği her şeyi öyle tasvir ve tavsif eder ki, âdeta, onlarla, doğrudan doğruya temas etmiş gibi oluruz. Şiirlerinde de aynı canlılık ve 'doğrudan doğruya'lık vardır. Bu bakımdan onunla Orhan Veli ve Cahit Sıtkı arasında bir yakınlık mevcuttur. Bu üç sanatkâr da duyularla yaşamaya önem veren, 'sensualisme'i bir hayat felsefesi haline getiren André Gide'in tesiri altında kalmışlardır. Aralarındaki benzerlik, belki de, bunun bir neticesidir. Varlıkla doğrudan doğruya teması gaye edinilen bu davranış tarzı, insanla varlık arasında bir perde gibi giren kelimeyi âdeta yok eder. Edebiyat dille yapıldığına göre buna imkân yoktur. Bu imkânsızlık karşısında yazar, dili öyle kullanır ki, uyandırdığı intiba kendi varlığını unutturur." (Kaplan, 2009: 134).

benzetmelerden sıkça yararlanması; bu durum göz önünde bulundurulduğunda, estetik açıdan farklı bir noktada seyretmesinin, en azından şiirlerinde gerçekliğe –Pierre Macherey, Terry Eagleton gibi Marksist edebiyat kuramcılarının terminolojisinden hareketle söylersek- daha “yaratım”cı⁶ bir şekilde bakmasının bir göstergesi olduğunu düşünebiliriz. Çünkü benzetmeye yönelmek; bir anlamda verili olguyu “olduğu halde” kabul etmemek, onu başka bir olguyla ilişkilendirerek değiştirmeyi ve yeniden-yaratmayı hedeflemek demektir.

Toplamda 89 defa kullanılan “bir” ile 19 defa kullanılan “bu” kelimelerinin tablodaki belirginliği, şairin sıfatlara oldukça fazla verdiğini, özellikle de sayı ve işaret sıfatlarını öncelediğini gösterir. Son olarak, kitapta 86 defa kullanılan “ben” ile 65 defa kullanılan “sen” zamirleri; şairin kelime hazinesinin –en azından bu ikisi düşünülüğünde- zamir kullanımına oldukça fazla kapı araladığını; ayrıca şiirsellik doğrultusunda “samimi” bir yaklaşım sergilediğini gösterir.

3. Dağlar ve Rüzgâr'ın Dışına Çıkarken...

Şairin, *Dağlar ve Rüzgâr* kitabının dışında yer alan şiirlerinde en çok kullanılan 10 kelimeyi, yine *BYU Concordance* programının aracılığıyla ortaya koyduğumuzda, aşağıdaki gibi bir tablo elde ederiz:

“Bir” (sayı sıfatı)	250
“Bu” (işaret sıfatı)	110
“Ben”	73
“Ne”	60
“Gibi”	53
“Sen”	42
“Aşk”	38
“Gönül”, “kalp”	25
“Ve”	17
“Fakat”	16

Tabloya bakıldığında ise çarpıcı bir sonuçla karşılaşırız: *Dağlar ve Rüzgâr*'daki şiirlerde en sık kullanılan 10 kelime, söz konusu kitap dışındaki şiirlerde en sık kullanılanlarla hemen hemen aynıdır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, Sabahattin Ali'nin ilgili kitaba girmemiş ve bir kısmı

⁶ Macherey, Eagleton gibi Marksist edebiyat kuramcıları, edebî eserlerin “yansıtma”dan çok “yaratma”ya (“yeniden-üretme”ye) dayandığını; edebî eseri üreten kişinin hayat ve toplumsal durum karşısında pasif değil aktif bir konumda bulunduğunu düşünürler (Eagleton, 2014: 64-69). Bu husus, aslında bütün edebî eserler nezdinde geçerlidir; ancak, estetik düzlemde gerçekliği tersyüz eden veya kısmî ölçüde bu yolda bir hamlede bulunan yazarların/şairlerin eserlerinde daha belirgindir.

olgunluk öncesi dönemde kaleme alınmış şiirlerinde de çoklukla “bir”, “bu”, “ben”, “ne”, “sen”, “gibi”, “aşk”, “kalp”, “gönül” kelimeleri kullanılmıştır. Dolayısıyla ikinci tablo için söylenecekler de ilk tablo için söylenmiş olanlarla büyük oranda örtüşmek durumundadır. Sadece birkaç noktada farklı yorumlara kapı aralanabilir ki bunlar arasında en önde gelenleri şöyle özetlenebilir: Şair, *Dağlar* ve *Rüzgâr* kitabına girmemiş şiirlerinde, “ve” ile “fakat” bağlaçlarını sıklıkla kullanır ve denilebilir ki, söz konusu iki kelime nezdinde şiirlerinin kelime hazinesinde bağlaçların önemli bir yeri vardır. Ayrıca şairin, *Dağlar* ve *Rüzgâr* dışındaki şiirlerinde, “bir” ve “bu” sıfatlarını görece fazla kullanmış olduğu gözlemlenebilir.

4. “Büyük Resim”e Yönelirken...

Hem *Dağlar* ve *Rüzgâr*'daki hem de söz konusu kitap dışındaki şiirleri bir arada ele alıp en çok kullanılan kelimelere yöneldiğimizde; daha açık bir ifadeyle, şairin bütün şiirlerinde en çok kullanılan 10 kelimeye baktığımızda, şöyle bir tablo ortaya çıkmış olur:

“Bir” (sayı sıfatı)	339
“Ben”	159
“Bu” (işaret sıfatı)	129
“Sen”	107
“Gibi”	93
“Ne”	78
“Gönül”, “kalp”	61
“Aşk”	48
“Fakat”	29
“Her”	28

Bu “bütüncül” tabloya bakıldığında yapılacak yorumlar da doğal olarak yukarıdaki iki tablo için söylenenlerle hemen hemen örtüşmek durumundadır. Tek mühim fark, bu tablonun, yukarıdakiler için yapılan yorumların büyük oranda genelleştirilmesi açısından bir dayanak olmasıdır. Bu bağlamda da söylenebilecekleri şöyle özetleyebiliriz: Şiirlerin tamamında en sık rastlanılan 10 kelimenin (özellikle de “ben”, “sen”, “gönül”, “kalp”, “aşk” kelimelerinin) ortak çağrışımı göz önünde bulundurulduğunda, Sabahattin Ali'nin bir “ben” ve aşk şairi olduğu; anlatılarının aksine şiirlerinde toplumculuktan çok bireyciliğin ağır bastığı dile getirilebilir. Şair, sıfat ve zamirlere de sıklıkla başvurur; sıfat olarak “bir” ve “bu” kelimelerini, zamir olarak ise “ben” ve “sen” kelimelerini tercih eder daha çok. “Gibi” edatını sıklıkla kullanması da onun benzetmelere çokça başvurduğuna ve böylelikle de döneminde “dünya nimetleri”ne yönelen şair ve yazarların aksine gerçeklik algısında dönüştürücü

tutumunu şiiirlerinin bütününde sürdürdüğüne bir işaret olarak yorumlanabilir.

Sonuç

Kaleme aldığı romanlarla, hikâyelerle toplumcu-gerçekçi Türk edebiyatının anlatı bağlamında öncülüğünü üstlenen Sabahattin Ali'nin *Dağlar ve Rüzgâr* kitabına giren ve girmeyen şiiirlerindeki kelime hazinesinin "tepe" kısmına istatistikçi yöntem ışığında bakıldığında, her iki şiiir grubunun da benzer bir niteliğe sahip olduğu, dolayısıyla da benzer sonuçlar çıkarılabilmesine olanak tanıdığı düşünülebilir. Bu bağlamda en başta söylenilmesi gereken, şüphesiz, şairin anlatılarında belirginlik kazanan toplumcu duyarlılığın şiiirlerinde yerini romantik duyarlılığa bırakmasıdır. Bir arada düşünüldüğünde bireyci ve aşk eksenli bir şiiir anlayışı çerçevesinde yorumlanabilecek "ben", "sen", "gönül", "kalp", "aşk" gibi kelimeleri sıklıkla kullanan şairde, toplumcu duyarlılık ekseninde idrak edilebilecek kelimelere pek rağbetin olmadığı söylenebilir. Bunu daha çarpıcı ve açık bir şekilde şöyle de ifade edebiliriz: *Daha evvel Sabahattin Ali'nin şiiirlerini farklı zaviyelerden bireyci romantizm⁷ veya "ben" eksenli bir poetika etrafında anlamlandırın araştırmacıların (Atilla Özkırımlı, Ramazan Korkmaz vs.) ilgili tespitleri istatistikçi yöntem ışığında da doğrulanabilir.* Bunun yanında şairin, sıfat ve zamirlere sıklıkla başvurduğunu, sıfat namına en çok "bir" ve bu"; zamir namına ise en çok "ben" ve "sen" kelimelerine önem verdiğini; ayrıca "gibi" edatını sıklıkla kullandığını ve "benzerlik kurma"yı bu edat üzerinden bir poetik unsur olarak konumlandığını söyleyebilmek mümkündür.

Elbette Sabahattin Ali'nin şiiirleriyle ilgili olarak bu çalışmada dile getirilen yargıların bir kısmının "yanlışlanabilirliği" de söz konusudur. Çünkü yorumlanan kelimeler, bağlamsal bir ölçekte değil, daha çok "saf" haliyle değerlendirilmiştir. Bu da istatistikçi eleştirinin yöntembilimiyle yakından alakalı bir meseledir. Nitekim çalışmanın başlarında da vurgulandığı gibi; istatistikçi yöntemin "aşıl topuğu", bağlam-dışılığa kapı aralaması ve dolayısıyla kelimelerin veya diğer dilsel unsurların kullanım sırasındaki anlambilimselliğini göz ardı etmesidir. Ancak bunlara rağmen, temkinli bir yaklaşımla Sabahattin Ali'nin şiiirlerinden istatistikçi yöntem doğrultusunda elde edilen sık kullanımlı kelimelere yönelmek, ilgili alanda daha evvel ortaya konulmuş ve konulacak olan söylemleri göz ardı etmemek kaydıyla, söz konusu şairin poetikasını anlayabilmek açısından olumlu ve ufuk açıcı bir işlev üstlenebilir.

KAYNAKÇA

AKTAŞ, Şerif (2007). *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

⁷ "Bireyci romantizm"den kasıt, romantizmin toplumsal temleri ve söylemleri öne çıkaran toplumsalcı tarafının aksine; aşk, doğa, ölüm gibi temler ve lirik söylemler etrafında beliren taraftır. Bu hususta görece detaylı bilgi için bk. (Kefeli, 2007: 36-37).

- ALİ, Sabahattin (2011). *Bütün Şiirleri*, Haz. Atilla Özkırmımlı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BEZİRCİ, Asım (1995). *Sabahattin Ali: Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Hikâyeleri, Romanları*. İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı.
- DUMAN, Halûk Harun (2012). *Şinasi'nin Şiir Dünyası: Bilgisayarlı İçerik Çözümlemesi İşığında*. İstanbul: Yayınevi Belirtilmemiş.
- EAGLETON, Terry (2014). *Marksizm ve Marksist Edebiyat Eleştirisi*, Çev. Utku Özmakas. İstanbul: İletişim Yayınları.
- GRISEBACH, Manon Maren (1995). *Edebiyat Biliminin Yöntemleri*, Çev. Arif Ünal. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- GÜNEŞ, Mehmet (2016). *Sabahattin Ali'nin Eserlerinin Kaynakları: Roman, Hikâye ve Şiirlerinde Biyografik Unsurlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet (2009). *Şiir Tahlilleri-2: Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KEFELİ, Emel (2007). *Metinlerle Batı Edebiyatı Akımları*. İstanbul: 3F Yayınevi.
- KORKMAZ, Ramazan (1997). *Sabahattin Ali: İnsan-Eser*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ÖZKIRIMLI, Atilla (1995). *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (1977). "Türk Edebiyatında Cereyanlar", *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.